

مقاله ترویجی

رشته‌های فرهنگ

(نقش جاده ابریشم در تبادلات بین فرهنگی)

سپیده خضری^{۱*}، مهدی زندیه^۲

۱. دانشجوی دکتری معماری منظر، دانشکده معماری، دانشکده‌های زیبا، دانشگاه تهران، ایران.

۲. دانشیار معماری منظر، عضو هیأت علمی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۰ تاریخ قرارگیری روی سایت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

چکیده | جاده ابریشم به‌عنوان اولین مسیر تجارت جهانی در تاریخ، در طی بیش از ۱۵ سده، نقش مهمی در مبادلات تجاری، فناوری و فرهنگی بین تمدن‌های آسیا، خاورمیانه، آفریقا و اروپا ایفا کرد. به‌طوری‌که همچنان اغلب به‌عنوان نمونه‌ای تاریخی از تجارت بین‌المللی و مبادلات فرهنگی مورد استناد قرار می‌گیرد و الهام‌بخش ابتکارات مدرن نظیر طرح کمربند و جاده چین است. این مقاله با هدف بررسی میراث چندوجهی جاده ابریشم در شکل‌دهی به تاریخ جهانی از طریق مبادلات بین فرهنگی، می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که جاده ابریشم چه تأثیری در تبادلات بین فرهنگی، گفتمان فکری و نحوه درک و همکاری متقابل کشورها داشته است؟ و چگونه این تأثیر را گذاشته است؟ در این راستا این پژوهش با به‌کارگیری رویکرد کیفی، به‌واسطه غور در ادبیات موضوعی از جمله مقالات علمی تخصصی، کتب، مطالعات فرهنگی و ... به ارزیابی تأثیر جاده ابریشم بر جنبه‌های مختلف جوامع پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که جاده ابریشم به‌طور قابل توجهی مبادلات کالاها، ایده‌ها، نقوش هنری و باورهای مذهبی را تسهیل کرده و بستری غنی از میراث مشترک ایجاد کرده است. همچنین این پژوهش نشان می‌دهد که چگونه این تعاملات زمینه را برای بیان فرهنگی مدرن و انتقال سبک‌های هنری و تلفیق فرهنگ‌ها ایجاد کرده است. در نتیجه می‌توان از جاده ابریشم به‌عنوان یک نیروی محوری، در تکامل تعاملات بین فرهنگی یاد کرد که به‌طور قابل توجهی بر تجارت جهانی و تبادل فرهنگی تأثیر گذاشته است. میراث ماندگار جاده ابریشم همچنان به شکل‌دهی جامعه معاصر ادامه می‌دهد و ارتباط آن را در درک به‌هم‌پیوستگی فرهنگ‌ها و اهمیت گفت‌وگو در دنیای جهانی‌شده تأیید می‌کند. امید است این پژوهش بتواند به‌عنوان پایه‌ای برای مطالعات آینده عمل کند و انگیزه‌ای برای کاوش دقیق‌تر در مناطق، فرهنگ‌ها یا دوره‌های زمانی خاص تحت تأثیر جاده ابریشم شود.

واژگان کلیدی | جاده ابریشم، راه، فرهنگ، تبادلات بین فرهنگی، تعامل فرهنگی.

مقدمه | جاده ابریشم، که اغلب از آن به‌عنوان اولین مسیر تجارت جهانی در تاریخ یاد می‌شود، شبکه وسیعی از مسیرهای تجاری اوراسیا بود که از حدود ۱۳۰۰ قبل از میلاد تا اواسط قرن ۱۵ پس از میلاد فعال بود. این جاده بیش از ۶۴۰۰ کیلومتر (حدود ۴۰۰۰ مایل) را در بر می‌گرفت (Christian, 2000; Whitfield, 1999). در امتداد این مسیرها، انبوهی از کالاها، ایده‌ها و نوآوری‌ها در گردش بودند که به گفت‌وگوی عمیق بین فرهنگی و پیشبرد دانش و عملکرد جوامع دور از خاستگاهشان کمک کرد (Islam, 2019; Frankopan, 2016) (تصویر ۱). بلورهای مذهبی به‌طور گسترده از طریق این مسیرها گسترش یافت و منجر به ایجاد جوامع مذهبی و مراکز فکری در مسیر آن شد (Liu, 2011; UNESCO, 2020b). افزون بر آن، مبادله نوآوری‌های فناوری (مانند کاغذسازی، که انتشار اطلاعات

را متحول کرد و باروت، که به‌طور قابل توجهی بر استراتژی‌های نظامی تأثیر گذاشت) تأثیر دگرگون‌کننده این مسیرها را بر پیشرفت جهانی نشان می‌دهد (Chu, 2022; Shao, 2023).
علماء، مبلغان و مسافران، از جمله شخصیت‌های برجسته‌ای مانند جهانگرد معروف مسلمان ابن بطوطه و جهانگرد سرشناس و تاجر ونیزی، مارکوپولو (تصویر ۲)، نیز از این مسیرها عبور کردند و به درک بین فرهنگی و انتشار دانش و شیوه‌های فرهنگی در تمدن‌ها کمک کردند. از طریق این مبادلات، جاده ابریشم نه تنها تجارت را تسهیل کرد، بلکه پایه‌ای را برای تبادل جهانی ایده‌ها ایجاد کرد و یک سابقه تاریخی برای دنیای به‌هم‌پیوسته‌ای که امروز تجربه می‌شود، ایجاد کرد (Brown & O'Brien, 2024; Hansen, 2012). در دوران

* نویسنده مسئول: sepideh.khezri@ut.ac.ir. ۰۹۱۰۰۸۲۰۷۹۸

ایجاد امکان تجارت، بلکه با تقویت گفتمان فکری، تبادل هنری و اشاعه مذهبی در میان تمدن‌های مختلف. به بیان دیگر به نظر می‌رسد که نفوذ جاده ابریشم فراتر از مبادلات اقتصادی صرف، به ارتباط پایدار در حوزه‌های فرهنگی، فکری و اجتماعی کمک کرده است که همچنان به‌عنوان یک الگوی اساسی برای درک اهمیت ارتباط و همکاری فرهنگی در دنیای جهانی‌شده عمل می‌کند. این مقاله با هدف بررسی میراث چندوجهی جاده ابریشم در شکل‌دهی به تاریخ جهانی از طریق مبادلات بین‌فرهنگی، می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که جاده ابریشم چه تأثیری در تبادلات بین‌فرهنگی، گفتمان فکری و نحوه درک و همکاری متقابل کشورها داشته است؟ و چگونه این تأثیر را گذارده است؟

پیشینه پژوهش

از آنجا که جاده ابریشم که در فواصل بسیار وسیعی کشیده شده و مناطق متنوعی را در سراسر اوراسیا به هم متصل کرده است و به سبب نقش آن در رشد اقتصادی، گسترش سنت‌های مذهبی و هنری و...، موضوع مطالعات گسترده‌ای بوده است. این بخش به مرور یافته‌های اخیر و مهم ادبیات حوزه موضوعی می‌پردازد.

کریستین (Christian, 2000) سهم جاده ابریشم را در گسترش ادیان بررسی می‌کند که عمیقاً مناظر معنوی و اجتماعی اوراسیا را تحت تأثیر قرار داد. این موضوع توسط لی (Liu, 2011) بیشتر بررسی شده است که تأثیر پایدار این مبادلات مذهبی بر فرهنگ‌های محلی را مورد بحث قرار می‌دهد. چانگ (Chang, 2023) با برجسته کردن نقش جاده ابریشم در تقویت درک متقابل و یکپارچگی فرهنگی در میان شرکت‌کنندگان متنوع آن، به این دیدگاه اضافه می‌کند. گسترش آداب مذهبی با اشاعه آثار و سنت‌های فرهنگی مانند زرباف ایرانی که اهمیت نمادین و فرهنگی داشت، همراه بود. باستانی‌راد (۱۳۹۷) این فرضیه را کندوکاو می‌کند که چگونه پارچه‌های ایرانی نه تنها به بافت اقتصادی جاده ابریشم کمک می‌کنند، بلکه هویت‌های فرهنگی را نیز تقویت می‌کنند که نشان می‌دهد چگونه کالاهای خاص دارای معانی نمادین هستند که از ارزش اقتصادی آنها فراتر می‌رود. به‌طور مشابه، یونسکو (UNESCO, 2020a, 2020b) بر اهمیت جاده ابریشم در ترویج گفت‌وگوی بین‌فرهنگی تأکید می‌کند و آن را به‌عنوان یک الگوی تاریخی برای تبادل فرهنگی و مدارا می‌بیند.

پیاسننتینی فیورانی (Piacentini Fiorani, 2020) به این موضوع می‌پردازد که چگونه سبک‌های هنری، مانند سبک‌های نقاشی و معماری، زیبایی‌شناسی محلی و خارجی را در یک فرهنگ بصری منحصربه‌فرد ادغام و ترکیبی بودن منطقه را برجسته کردند. شائو (Shao, 2023) زبان بصری هنر جاده ابریشم را

معاصر، میراث جاده ابریشم با ابتکاراتی مانند کمربند و جاده چین، که هدف آن ایجاد همکاری و توسعه مشترک در یک زمینه مدرن است، اهمیتی دوباره پیدا کرده است (Brown & O'Brien, 2024; Wang, 2016). همچنین میراث این جاده در دوران معاصر می‌تواند ضمن تقویت گردشگری (ترابی فارسانی و همکاران، ۱۴۰۲) تبادل فرهنگی را در راستای روح تاریخی این مسیر قوت بخشد.

این پژوهش بر این فرض استوار است که جاده ابریشم به‌طور قابل توجهی مبادلات بین فرهنگی را تسهیل کرد، نه تنها با

تصویر ۱. نقاشی از کاروان‌های تجاری در جاده ابریشم، آسیای مرکزی. © North Wind Picture Archives

مأخذ: <https://kids.britannica.com/students/article/Silk-Road/438135>

تصویر ۲. کاروان مارکوپولو در مسیر جاده ابریشم. مأخذ: <https://www.britannica.com/topic/Silk-Road-trade-route>

در خصوص گفت‌وگوی بین فرهنگی و توسعه پایدار درس‌هایی ارائه کند.

مبانی نظری

تبادل بین فرهنگی به فرایندی اطلاق می‌شود که از طریق آن فرهنگ‌های مختلف با یکدیگر تعامل می‌کنند، بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و دانش، ایده‌ها، کالاها، فناوری‌ها و باورها را از طریق مرزهای جغرافیایی، قومی یا ملی منتقل می‌کنند. این مبادلات می‌تواند شامل تجارت، مهاجرت، مأموریت‌های مذهبی، دیپلماسی یا سایر اشکال تماس باشد. جاده ابریشم یکی از مهم‌ترین نمونه‌های تاریخی چنین مبادلاتی است (Xin & Jingjing, 2018).

نام «جاده ابریشم»^۲ توسط جغرافیدان و مورخ آلمانی فردیناند فون ریشتنهوفن در سال ۱۸۷۷ ابداع و از آن پس رایج شد (Richthofen, 1877; Whitfield, 1999; Liu, 2010; Hansen, 2012; Frankopan, 2015). دلیل این نامگذاری تجارت پرسود ابریشم، یکی از معروف‌ترین صادرات آن از چین بود (Xin & Jingjing, 2018, 170). جاده ابریشم در زمان سلسله هان (۲۰۶ قبل از میلاد تا ۲۲۰ پس از میلاد) آغاز شد، زمانی که چین تجارت ابریشم را با مناطق آسیای مرکزی آغاز کرد و در نهایت به سمت مدیترانه گسترش یافت. سلسله هان به دنبال تضمین اتحاد با قدرت‌های آسیای مرکزی و ترویج تجارت برای مقابله با تهدیدات عشایری مانند شیونگ‌نو بود (ibid., 168). تقریباً ۱۴ سده پس از تأسیس اولیه جاده ابریشم توسط سلسله هان، با روی کار آمدن امپراتوری مغول، در قرن ۱۳ میلادی، جاده ابریشم به اوج خود رسید؛ به گونه‌ای که بخش‌های وسیعی از اوراسیا را متحد کرد و عبور امن برای بازرگانان و افزایش مبادلات را تضمین کرد (Norell et al., 2011, 18). با این حال، در قرن ۱۵، افزایش مسیرهای تجارت دریایی و افول جاده ابریشم زمینی به محو شدن تدریجی آن به عنوان مسیر اصلی تجارت انجامید (ibid., 22).

از نظر جغرافیایی، جاده ابریشم هزاران مایل را در بر می‌گرفت و شهرهای بزرگ چانگان (شی آن امروزی) در چین را به رم در غرب متصل می‌کرد. محیط‌های خشن مانند صحرای تکله‌مکان، کوه‌های پامیر و استپ‌های وسیع را با مراکز تجاری حیاتی مانند سمرقند و کاشغر به عنوان مراکز بازرگانی و مبادلات فرهنگی طی کرد (Chu, 2022, 12). تصویر ۳ بخشی از مسیر قدیمی جاده ابریشم بین چین و هند در ناحیه سیکیم، هند را نشان می‌دهد که در دامنه هیمالیا واقع است. در امتداد این مسیرها، هم مسیرهای زمینی و هم مسیرهای دریایی توسعه می‌یابد (ن.ک. تصویر ۴) که بازرگانان اغلب به مسیرهای ساحلی تکیه می‌کردند (Whitfield, 2023). همان‌طور که در تصویر ۴، نقشه‌ای که مسیرهای مختلف جاده

بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه این مسیر ترکیبی از نقوش، فرم‌ها و تکنیک‌ها را به‌ویژه در منسوجات، سرامیک و مجسمه‌سازی امکان‌پذیر می‌سازد. علاوه بر این، سانگ (Song, 2023) تبادل هنر یشم را بین آسیای شرقی و مرکزی بررسی و بینش‌هایی را در مورد چگونگی شکل‌گیری مبادلات هنری توسط مسیرهای تجاری و تأثیرگذاری بر هویت‌های فرهنگی مناطق مختلف ارائه می‌کند. انتشار فناوری در امتداد جاده ابریشم یکی دیگر از تمرکزهای مطالعات اخیر است. چو (Chu, 2022) به نقش جاده ابریشم در گسترش نوآوری‌هایی مانند کاغذسازی و باروت اشاره می‌کند که در شکل دادن به پویایی اجتماعی و نظامی جوامع اوراسیا بسیار مهم بودند. این پیشرفت‌های تکنولوژیکی بر تأثیر گسترده‌تر جاده ابریشم فراتر از تجارت تأکید می‌کند، زیرا ارتباطات، ثبت سوابق و کارایی تجارت را در فرهنگ‌های مختلف تسهیل می‌کند.

هانسن (Hansen, 2012) گزارش مفصلی از تأثیر جاده ابریشم بر مبادلات اقتصادی ارائه و اشاره می‌کند که بازارهای به‌هم‌پیوسته که توسط این مسیرها پشتیبانی می‌شوند، به شهرها و مناطق امکان رونق می‌دهند. براون و اوبراین (Brown, & O'Brien, 2024) استدلال کرده‌اند که جاده ابریشم همچنین میراث اقتصادی مشترکی را بین اروپا و آسیا ایجاد کرد و رشد پایدار را از طریق تبادل مداوم منابع و کالاها ارتقا داد. علاوه بر این، مطالعاتی مانند ترابی فارسانی و همکاران. (۱۴۰۲) پیامدهای معاصر میراث اقتصادی جاده ابریشم، به‌ویژه از نظر گردشگری را در نظر گرفته‌اند. آنها پیشنهاد می‌کنند که موقعیت تاریخی ایران در جاده ابریشم می‌تواند برای گردشگری فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد و در نتیجه به توسعه اقتصادی کمک کند. نویسندگان بر ارتباط مستمر این مسیر به عنوان نمادی از اتصال تأکید می‌کنند و معتقدند میراث آن فرصت‌های اقتصادی جدیدی را در دوران مدرن ارائه می‌کند.

اسلام (Islam, 2019) و وانگ (Wang, 2016) میراث جاده ابریشم را به پروژه‌های معاصرمانند ابتکار کمربند و جاده چین پیوند می‌دهند که هدف آن احیای مسیر تاریخی مبادلات بین فرهنگی و یکپارچگی اقتصادی است. این ابتکارات بازتاب نقش تاریخی جاده ابریشم و به دنبال تقویت همکاری و گفتگو در دنیای جهانی شده امروز است. یونسکو (UNESCO, 2020b) میراث جاده ابریشم را به عنوان گویبی برای تنوع و درک متقابل برجسته می‌کند و بر پتانسیل آن برای تقویت گفتگوی بین فرهنگی در زمینه معاصر تأکید می‌کند.

مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که جهت دست‌یابی به درک دقیق‌تری از میراث جاده ابریشم و ربط و نسبت آن با دنیای به‌هم‌پیوسته امروزی، یک تحلیل جامع از تأثیر چندوجهی جاده ابریشم مورد نیاز است. چنین درکی می‌تواند

تصویر ۳. جاده‌های کوهستانی در مسیر قدیمی ابریشم بین چین و هند. © Rudra Narayan Mitra / Shutterstock.com. مأخذ: UNESCO, 2020a.

تصویر ۴. شبکه راه‌های ابریشم. نقشه‌ای که مسیرهای مختلف جاده ابریشم را نشان می‌دهد و شهرهای کلیدی و نقاط تجاری را برجسته می‌کند. مأخذ: <https://en.unesco.org/silkroad/about-silk-roads>

مانند ابریشم، ادویه‌جات ترشی جات و فلزات گرانبها مبادله می‌شد. تصویر ۵ نمایانگر بخشی از مسیر جاده ابریشم است که از کویر گرمسار در ایران می‌گذرد. این جاده دست‌ساز در دوره صفوی به منظور گذر راحت‌تر مسافران (در مواجهه با سیلاب‌ها و زمین‌های گل‌آلود) سنگفرش شد (ایسنا، ۱۳۹۲). ایران همچنین به تبادلات فرهنگی، به‌ویژه از طریق دین زرتشتی، که بر تحولات مذهبی در سراسر منطقه تأثیر گذاشت، کمک کرد (Wang, 2016; Chang, 2023).

خاورمیانه: جاده ابریشم از شهرهای مهم خاورمیانه مانند بغداد می‌گذشت که به‌ویژه در دوران طلایی اسلامی به مراکز آموزش و تبادل فرهنگی تبدیل شد. گسترش ادیانی مانند اسلام و انتقال دانش علمی و فناوری از پیامدهای مهم مشارکت این منطقه بود (Liu, 2011).

اروپا: پایانه غربی جاده ابریشم در مناطقی از اروپای شرقی و دریای مدیترانه بود، جایی که رم و بعداً قسطنطنیه (استانبول امروزی) پست‌های تجاری کلیدی بودند. ابریشم و سایر کالاهای لوکس به‌شدت مورد توجه نخبگان رومی

ابریشم و شهرهای کلیدی و نقاط تجاری را برجسته می‌کند، مشهود است مناطق کلیدی پیرامون جاده ابریشم این نقاط را شامل می‌شدند:

چین: پایانه شرقی جاده ابریشم در چانگان (شی‌آن)، پایتخت چندین سلسله چینی آغاز شد. این منطقه به مرکزی برای تولید ابریشم تبدیل شد و ابریشم کالای اصلی تجارت بود. از چانگان، کالاها و ایده‌ها به سمت غرب جریان یافتند (Whitfield, 1999).

آسیای میانه: منطقه آسیای میانه شامل شهرهایی مانند سمرقند و بخارا به دلیل موقعیت جغرافیایی بسیار حیاتی بود. این به‌عنوان یک نقطه مرکزی بود که در آن کاروان‌ها برای تبادل کالا و استراحت توقف می‌کردند. قبایل کوچ‌نشین آسیای مرکزی اغلب به‌عنوان واسطه عمل و تبادلات بین شرق و غرب را تسهیل می‌کردند (Christian, 2000; Chu, 2022). ایران: امپراتوری ایران نقش کلیدی در اتصال انتهای شرقی و غربی جاده ابریشم ایفا کرد. شهرهایی مانند مرو و نیشاپور در ایران امروزی مراکز تجاری عمده‌ای بودند که در آن کالاهایی

و مذهبی، به‌ویژه گسترش دین زرتشتی و بعداً نفوذ اسلام را تسهیل کرد (Wang, 2016; Liu, 2011).

۳. امپراتوری روم: امپراتوری روم مصرف‌کننده قابل توجه ابریشم و سایر کالاهای عجیب‌غریب از شرق بود. شیفتگی نخبگان رومی به ابریشم منجر به ایجاد یک شبکه تجاری قوی شد که رم را از طریق جاده ابریشم به شرق متصل می‌کرد. کالاهای رومی مانند ظروف شیشه‌ای و شراب نیز در این مسیرها معامله می‌شد. تعامل بین رومی‌ها و فرهنگ‌های آسیای مرکزی و چین منجر به تبادل پویایی هنر، ادبیات و فناوری شد (Chu, 2022; Christian, 2000).

۴. امپراتوری بیزانس: امپراتوری بیزانس (۳۳۰-۱۴۵۳ پس از میلاد)، به‌عنوان ادامه شرقی امپراتوری روم، نقش مهمی در تجارت جاده ابریشم، به‌ویژه پس از سقوط امپراتوری روم غربی، ایفا کرد. بیزانس به یک نقطه کلیدی برای تبادل کالا بین اروپا و آسیا تبدیل شد و گسترش مسیحیت، هنر و فناوری را تسهیل کرد. صنعت ابریشم بیزانسی نیز به‌عنوان رقیبی برای تولید ابریشم چینی ظاهر شد و پیوند تجارت و فرهنگ را برجسته کرد (Winter, 2022; Chang, 2023).

روش پژوهش

این پژوهش با به‌کارگیری رویکرد کیفی به‌واسطه غور در ادبیات موضوعی از جمله مقالات علمی تخصصی، کتب، مطالعات فرهنگی و ... به ارزیابی تأثیر جاده ابریشم بر جنبه‌های مختلف جوامع از طریق بررسی شواهد و استدلال منطقی پرداخته است.

بحث

• جاده ابریشم، فراتر از یک کریدور تجاری

جاده ابریشم بسیار فراتر از یک مسیر تجاری برای کالاها بود. درحالی‌که ابریشم، ادویه‌جات و سایر کالاهای مادی در مسیرهای متعدد آن حمل می‌شد، مبادلات فکری و فرهنگی که انجام شد شاید حتی دگرگون‌کننده‌تر بود.

یکی از عمیق‌ترین تأثیرات جاده ابریشم، نقش آن در انتقال افکار مذهبی و فرهنگی بود. بودیسم که در هند سرچشمه گرفت، از طریق جاده ابریشم در قرن اول میلادی به‌طور گسترده به چین و شرق آسیا گسترش یافت و عمیقاً چشم‌انداز مذهبی شرق آسیا را شکل داد. این امر توسط بازرگانان، راهبان و زائرانی که مسیر را طی می‌کردند و متون مذهبی، هنر و ایده‌ها را با خود حمل می‌کردند، تسهیل می‌شد (Islam, 2019). به‌طور مشابه، اسلام از طریق تماس‌های جاده ابریشم در طول قرن‌های هفت و هشت به آسیای مرکزی گسترش یافت و بر حوزه‌های سیاسی و فرهنگی مناطقی مانند ایران و بخش‌های بعدی چین

تصویر ۵. بخشی از مسیر جاده ابریشم در کویر گرمسار، سمنان. مأخذ: <https://www.isna.ir/news/92120502872/>

بود که تماس پایدار بین شرق و غرب را تسهیل می‌کرد (Frankopan, 2016; Chu, 2022).

امپراتوری‌های کلیدی که در تاریخ و توسعه جاده ابریشم نقش مهمی ایفا کردند، عبارت‌اند از:

۱. هان چین: سلسله هان (۲۰۶ قبل از میلاد تا ۲۲۰ پس از میلاد) اغلب با ایجاد رسمی جاده ابریشم به‌عنوان یک مسیر تجاری شناخته می‌شود. در زمان امپراتور وو، چین نفوذ خود را به سمت غرب گسترش داد و روابط دیپلماتیک و روابط تجاری با آسیای مرکزی برقرار کرد. تقاضا برای ابریشم در غرب منجر به افزایش فعالیت‌های تجاری شد و آغاز تبادل قابل توجه کالا و فرهنگ بود. اکتشاف قلمروهای جدید توسط سلسله هان، مسیرهای تجاری را باز کرد که چین را به مناطقی تا رم متصل می‌کرد (Whitfield, 1999; Frankopan, 2016).

۲. امپراتوری ایران: امپراتوری ایران یکی دیگر از بازیگران حیاتی در مسیر جاده ابریشم، به‌ویژه در دوره هخامنشیان (۵۵۰-۳۳۰ پیش از میلاد) و ساسانیان (۲۲۴-۶۵۱ پس از میلاد) بود. ایران به‌عنوان یک واسطه مهم بین شرق و غرب بود. شهرهای ایرانی مانند تیسفون به مراکز تجاری شلوغ تبدیل شدند که در آن کالاهایی مانند ابریشم و ادویه‌جات مبادله می‌شد. علاوه‌بر این، امپراتوری ایران تبادلات فرهنگی

مجممه‌سازی مذهبی شد (Piacentini Fiorani, 2020). تأثیر این مبادلات هنری در زبان بصری و نمادگرایی قابل مشاهده است که در سراسر مناطق متصل به جاده ابریشم پخش می‌شود و واژگان زیبایی‌شناختی مشترکی را ایجاد می‌کند که از مرزهای ملی و فرهنگی فراتر می‌رود (Shao, 2023).

درخصوص بررسی تبادل نمادهای فرهنگی در نقوش هنری و سبک‌های معماری، می‌توان چندین موضوع کلیدی را از نظر گذراند: جاده ابریشم به‌عنوان مجرای تبادل نقوش هنری در میان فرهنگ‌های مختلف عمل کرد. به‌عنوان مثال، هنر بودایی از هند بر نقاشی و مجسمه‌سازی چینی تأثیر گذاشت، همان‌طور که لی (Liu, 2011) بیان می‌کند. به‌طور مشابه، نقوش ایرانی راه خود را به هنر آسیای مرکزی باز کرد و ترکیبی از سبک‌ها را ایجاد کرد که فرهنگ‌های متنوعی را که در مسیرهای تجاری در تعامل بودند، منعکس می‌کرد.

همچنین تبادل سبک‌های معماری یکی دیگر از جنبه‌های مهم تعامل فرهنگی در امتداد جاده ابریشم بود. شهرهایی مانند سمرقند و بخارا در آسیای مرکزی تلفیقی از عناصر معماری اسلامی، ایرانی و محلی را به نمایش گذاشتند. همان‌طور که ویتفیلد (Whitfield, 1999) و فرانکوپن (Frankopan, 2016) اشاره کرده‌اند، استفاده از کاشی‌کاری‌های پیچیده، طاق‌های تاریخی و حیاط‌های وسیع در این شهرها را می‌توان به تأثیرات مختلفی ردیابی کرد.

به‌علاوه نمادهای نهفته در هنر و معماری نیز مبادله ایده‌های فرهنگی را برجسته می‌کند. به‌عنوان مثال، گل نیلوفر آبی که در شمال‌نگاری بودایی رایج بود، در هنر ایرانی و اسلامی ادغام شد و نشان‌دهنده پاکی و روشنایی بود. منابعی مانند چانگ (Chang, 2023) بر اهمیت چنین نقش‌هایی در نشان‌دادن ارزش‌ها و باورهای فرهنگی مشترک تأکید می‌کنند. در کنار این‌ها می‌توان به مبادله تکنیک‌ها و مواد نیز اشاره کرد که منجر به توسعه شیوه‌های هنری جدید شد. اختراع چینی کاغذ و تکنیک‌های چاپ بر تولید نسخه‌های خطی فارسی تأثیر گذاشت و متن‌هایی با مصور زیبا ایجاد کرد که سبک‌های هر دو فرهنگ را در هم آمیخت. چنانکه که شین و جینگ‌جینگ (Xin & Jingjing, 2018) بیان کرده‌اند، انتقال این فناوری‌ها به شکوفایی ادبیات و هنرهای تجسمی در امتداد جاده ابریشم کمک کرد. میراث این مبادلات امروز نیز ادامه دارد و هنرمندان معاصر از نقوش و سبک‌های تاریخی الهام می‌گیرند. تجدید علاقه به صنایع دستی سنتی، مانند مینیاتورهای ایرانی یا نقاشی ابریشم چینی، نشان می‌دهد که چگونه مبادلات فرهنگی جاده ابریشم اثری ماندگار بر روی شیوه‌های هنری مدرن بر جای گذاشته است، همان‌طور که گلوویک (Gluhovic, 2024) و وینتر (Winter, 2022) عنوان کرده‌اند.

تأثیر گذاشت (Chang, 2023). مسیحیت و زرتشتیان نیز به شهرهای جاده ابریشم راه یافتند و تعاملات منحصربه‌فردی را در میان سنت‌های دینی مختلف پرورش دادند (Chu, 2022). چندفرهنگی پرورش‌یافته در طول این مسیرها منجر به ایجاد تلفیق دینی شد، جایی که جنبه‌های مختلف نظام‌های اعتقادی با هم ترکیب شدند. برای مثال، هنر بودایی در چین از طریق قرارگرفتن در معرض سبک‌های هلنیستی که از غرب سفر می‌کردند، تأثیرات یونانی-رومی را پذیرفت (Norell et al., 2011).

فراتر از مذهب، جاده ابریشم در انتشار نوآوری‌های تکنولوژیکی نقش اساسی داشت. شایان ذکر است، کاغذسازی و باروت که هر دو اختراعات مهم چینی هستند، به غرب منتقل شدند و به جهان اسلام و در نهایت اروپا رسیدند، جایی که ارتباطات، جنگ و حکومت را متحول کردند (Wang, 2016). این مبادلات تکنولوژیک یک‌طرفه نبودند. جاده ابریشم همچنین گسترش دانش علمی از جمله نجوم، ریاضیات و ایده‌های پزشکی را تسهیل می‌کرد، که با ملاقات دانشمندان و بازرگانان و تبادل دانش در شهرهایی مانند سمرقند و بغداد، بین فرهنگ‌ها حرکت می‌کرد (Shao, 2023).

مبادلات فکری تسهیل‌شده توسط جاده ابریشم برای توسعه فلسفه‌های اولیه و تفکر علمی حیاتی بود. فلسفه یونان از طریق جاده ابریشم به جهان اسلام راه یافت، جایی که توسط دانشمندان اسلامی در دوران طلایی اسلام حفظ، ترجمه و گسترش یافت. این دانش بعداً به اروپا سفر کرد و زمینه را برای رنسانس فراهم کرد (Islam, 2019). به‌طور مشابه، مفهوم چینی کنفوسیوس و معرفی اصول فلسفی بودایی در اندیشه چینی تأثیرات گسترده‌ای بر سیستم‌های اجتماعی، سیاسی و اخلاقی در سراسر آسیای شرقی داشت (Xin & Jingjing, 2018). تبادل متون، دانشمندان و ایده‌ها در سراسر جاده ابریشم امکان گردهم‌آفشانی متقابل سنت‌های فکری را فراهم کرد که فرهنگ‌های درگیر را غنی کرد.

در کنار مذاهب، فناوری‌ها، اندیشه‌ها و... هنر و معماری عمیقاً تحت تأثیر تعاملات فرهنگی که در امتداد جاده ابریشم رخ داد، قرار گرفتند. نقوش هنری از مناطق مختلف در هم آمیخته شدند و سبک‌های ترکیبی را ایجاد کردند که از تأثیرات فرهنگ‌های متعدد می‌گرفتند. به‌عنوان مثال، مبادله صنایع دستی یشم بین آسیای شرقی و آسیای مرکزی در طول سلسله لیائو غربی، ترکیب سنت‌های هنری را برجسته می‌کند. مصنوعات یشم از این دوره تأثیر واضح زیبایی‌شناسی چینی را در ترکیب با عناصر طراحی آسیای مرکزی نشان می‌دهد (Song, 2023). الگوهای نساجی، فلزکاری و سبک‌های نقاشی نیز در فواصل بسیار زیاد ردوبدل شدند که منجر به توسعه سنت‌های هنری جدید در زمینه‌های سفال، سرامیک و

• پیامدهای فرهنگی تجارت کالاهای کلیدی در جاده ابریشم

تجارت کالاهایی مانند ابریشم، ادویه‌جات ترشی‌جات، فلزات، گرانیها، منسوجات و سایر اقلام با ارزش در مسیر جاده ابریشم، پیامدهای فرهنگی را نیز با خود به دنبال داشته است که در ادامه مورد بررسی قرار گرفته است.

کالای ابریشم در مبادلات اقتصادی و فرهنگی در امتداد جاده ابریشم نقش اساسی داشت. ابریشم از چین سرچشمه می‌گیرد و برای کالاهای مختلف در آسیای مرکزی و اروپا خریدوفروش می‌شد. مسیرهای تجاری با افزایش تقاضا گسترش یافت و باعث ایجاد کاروان‌های حفاظتی و قراردادهای تجاری شد (Christian, 2000). این ارتباط متقابل نشان می‌دهد که چگونه ابریشم شبکه‌های اقتصادی گسترده‌تری را تسهیل کرد و بر اقتصادهای محلی تأثیر گذاشت (Hansen, 2012) اما ابریشم به‌عنوان یک کالای لوکس فقط یک محصول نبود بلکه نمادی از موقعیت و ثروت بود. تقاضای آن منجر به شکوفایی شهرهایی مانند سمرقند و بخارا شد که به پست‌های تجاری کلیدی تبدیل شدند (Whitfield, 2023; Frankopan, 2016). طرح‌ها و تکنیک‌های پیچیده مرتبط با تولید ابریشم نیز مبادلات هنری را تسهیل کرد (Liu, 2011).

ادویه‌ها یکی دیگر از کالاهای مورد تقاضا بودند که به رژیم غذایی طعم و ارزش افزودند. ادویه‌ها به قدری ارزشمند بودند که اغلب به‌عنوان ارز در تجارت استفاده می‌شدند و این امر بر اهمیت آنها در معاملات اقتصادی در امتداد جاده ابریشم تأکید می‌کرد (Chu, 2022). تجارت ادویه همچنین اکتشاف و گسترش مسیرهای تجاری را تشویق کرد، زیرا تاجران به دنبال منابع و بازارهای جدید بودند (Norell et al., 2011). ادویه‌هایی مانند فلفل، دارچین و زعفران برای نگهداری و طعم‌دهی غذا ضروری بودند، که منجر به تقاضای بالا در بین فرهنگ‌ها شد (Winter, 2022). مسیرهای تجاری امکان معرفی شیوه‌های جدید آشپزی و مبادلات بین فرهنگی را فراهم کرد که بر غذاهای محلی تأثیر گذارد (Chang, 2023).

از دیگر کالاهای کلیدی در جاده ابریشم فلزات گرانیهایی مانند طلا و نقره بودند که در تسهیل تجارت و نماد ثروت بسیار مهم بودند. فلزات گرانیها به‌عنوان یک وسیله استاندارد مبادله‌ای عمل می‌کنند و تاجران را قادر می‌سازند تا تجارت خود را در فرهنگ‌های مختلف انجام دهند (Xin & Jingjing, 2018). حضور آنها در مسیرهای تجاری نشان‌دهنده وابستگی متقابل اقتصادی مناطق درگیر بود. افزون بر این تجارت فلزات گرانیها اغلب نشان‌دهنده پویایی قدرت بود، با امپراطوری‌ها که ثروت خود را از طریق دستیابی به مصنوعات طلا و نقره به نمایش گذاشتند (Gluhovic, 2024). این همچنین تبادلات فرهنگی را تسهیل کرد، زیرا صنعتگران از مناطق مختلف تکنیک‌هایی را از یکدیگر اتخاذ کردند (Song, 2023).

منسوجات مختلف، از جمله پشم و پنبه، نیز از جمله کالای کلیدی در جاده ابریشم به‌شمار می‌رفتند که به‌طور گسترده معامله می‌شد. تجارت نساجی کمک قابل توجهی به اقتصاد محلی مناطق درگیر، ایجاد فرصت‌های شغلی و حمایت از صنعتگران محلی کرد (Shao, 2023). آمیختگی سبک‌های نساجی همچنین تأثیرات و تبادلات فرهنگی گسترده‌تری را منعکس می‌کند (Wang, 2016). انواع منسوجات که در امتداد جاده ابریشم معامله می‌شد، همکاری هنری را تقویت کرد و بر صنایع دستی محلی تأثیر گذاشت. مناطق مختلف در انواع خاصی از منسوجات تخصص داشتند که منجر به نوآوری در تکنیک‌ها و الگوهای بافندگی شد (Wang et al., 2022).

جاده ابریشم تبادل بسیاری از اقلام ارزشمند دیگر از جمله سرامیک، ظروف شیشه‌ای و محصولات کشاورزی را تسهیل کرد. مبادله اقلام روزمره منجر به چشم‌انداز اقتصادی متنوعی شد که بازارهای محلی را تشویق به شکوفایی و ترویج اشاعه فرهنگی کرد (Nodirjon, 2024). به‌عنوان مثال، معرفی شیوه‌ها و محصولات کشاورزی جدید، اقتصاد و سبک زندگی محلی را متحول کرد (UNESCO, 2020a). تجارت این کالاها به‌هم‌پیوستگی تمدن‌ها در امتداد جاده ابریشم را برجسته می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه تجارت نه تنها مبادلات اقتصادی بلکه روابط فرهنگی اجتماعی را نیز تقویت می‌کند (Islam, 2019).

• نقش بازرگانان و کاروان‌ها در تبادلات بین فرهنگی

برای کشف نقش بازرگانان و کاروان‌های بازرگانی در پل زدن فرهنگ‌های مختلف در امتداد جاده ابریشم، می‌توان تحلیل کرد که چگونه فعالیت‌های آنها نه تنها مبادله کالا، بلکه مبادلات فرهنگی، فناوری و ایدئولوژیک را نیز تسهیل می‌کرد. بازرگانان و کاروان‌ها ستون فقرات شبکه‌های تجاری جاده ابریشم را تشکیل می‌دادند و کالاها را در فواصل بسیار زیادی حمل می‌کردند. بازرگانان مناطقی مانند چین، آسیای مرکزی و مدیترانه را به هم متصل کردند و شبکه‌ای از تجارت را ایجاد کردند که برای رونق اقتصادی این مناطق ضروری بود. تحرک و دانش آنها از مسیرهای تجاری به آنها اجازه داد تا کالاهایی مانند ابریشم، ادویه‌جات و فلزات گرانیها را به‌طور مؤثر جابجا و اقتصاد محلی را تحریک کنند (Chu, 2022; Winter, 2022). با سفر بازرگانان، آنها نه تنها کالاها را مبادله می‌کردند بلکه ایده‌ها و آداب و رسوم را نیز مبادله می‌کردند و به یک بستر فرهنگی پر جنب‌وجوش کمک می‌کردند. این تبادل را می‌توان در گسترش سبک‌های هنری، شیوه‌های آشپزی و نوآوری‌های تکنولوژیکی در سراسر مناطق مشاهده کرد (Frankopan, 2016; Chang, 2023).

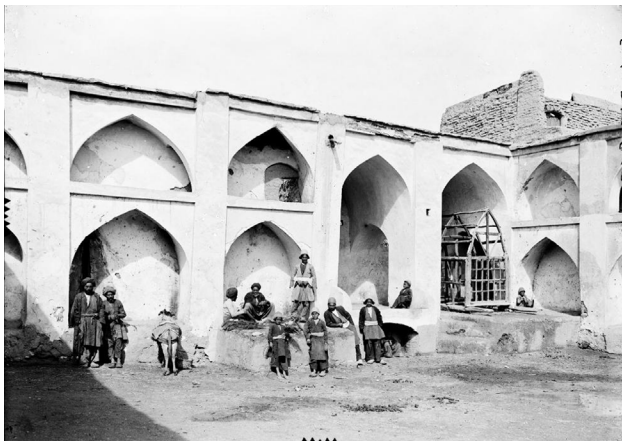
بازرگانان به‌عنوان واسطه‌های فرهنگی عمل می‌کردند و تعاملات بین جمعیت‌های مختلف را تسهیل می‌کردند. بازرگانان کاروان نقشی محوری در مبادله شیوه‌های فرهنگی، زبان‌ها و باورها

و دانش تأثیر گذاشت. جنبش معامله‌گران باعث ایجاد سینکرتیسم هنری شد، جایی که سبک‌های هنری مختلف با هم ادغام شدند و منجر به شکل‌های منحصر به فرد بیان شد (Song, 2023; Piacentini Fiorani, 2020). بازرگانان همچنین گسترش دانش علمی و نوآوری‌های فناوری، مانند کاغذسازی و تکنیک‌های نوبوری را در سراسر مناطق تسهیل کردند (Wang et al., 2022; Wang, 2016).

نتیجه‌گیری

این بررسی‌ها نشان می‌دهد که میراث جاده ابریشم در شکل‌دادن به تاریخ جهانی عمیق است و بر اهمیت مبادلات بین‌فرهنگی تأکید دارد. جاده ابریشم از طریق نقش خود در تجارت، تعاملات فرهنگی و گسترش دانش، پایه و اساس جهانی به هم پیوسته‌تر را پایه‌گذاری کرد و نه تنها بر مناطقی که از آن عبور کرد، بلکه بر توسعه تمدن جهانی به‌عنوان یک کل تأثیر گذاشت. تأمل در پیوندهای فرهنگی و فکری پایدار ایجادشده توسط جاده ابریشم نشان می‌دهد که چگونه میراث آن به چندین روش مهم بر جهان مدرن تأثیر می‌گذارد:

۱. شبکه‌های تجارت جهانی: جاده ابریشم زمینه را برای تجارت مدرن جهانی فراهم کرد. بسیاری از اصول تجارت ایجادشده در این دوران، مانند سیستم‌های مبادله‌ای و قراردادهای تجاری، امروزه نیز پابرجا هستند. مفهوم وابستگی متقابل اقتصادی، همان‌طور که در زنجیره تأمین پیچیده امروزی و توافقنامه‌های تجاری بین‌المللی دیده می‌شود، رشد کرده است.
۲. تأثیرات مذهبی و معنوی: حرکت ادیان به‌ویژه بودیسم، زرتشتی و اسلام در امتداد جاده ابریشم پیوندهای معنوی عمیقی را بین فرهنگ‌ها ایجاد کرد. انطباق و ادغام این باورها در شیوه‌های محلی، ارتباط مداوم این ادیان را امروز برجسته می‌کند. گفت‌وگوهای مدرن میان ادیان اغلب از تعاملات تاریخی که در این مسیرها رخ داده است، استناد می‌کنند.
۳. تبادل فکری: جاده ابریشم تبادل دانش، فلسفه و ایده‌های

تصویر ۶. کاروانسرای تاریخی در جاده ابریشم، ایران. سفر سون هدین به ایران. ماخذ: <https://www.adventureiran.com/silk-road-iran/>.

داشتند. آنها ایده‌ها و فناوری‌های جدیدی را از منطقه‌ای به منطقه دیگر معرفی کردند، مانند گسترش بودیسم از هند به آسیای مرکزی و بیشتر در چین (Liu, 2011; Chang, 2023). حرکت تجار همچنین گسترش ادیان را تسهیل کرد. بازرگانان اغلب در مناطق مختلف ساکن می‌شدند، جوامعی را ایجاد می‌کردند و بر فرهنگ‌های محلی تأثیر می‌گذاشتند (Liu, 2010; UNESCO, 2020a). افزون بر این‌ها تعاملات بین معامله‌گران باعث ایجاد حس اجتماعی در فرهنگ‌های مختلف شد. تجارت موفق به اعتماد و همکاری بین بازرگانان از پیشینه‌های مختلف بستگی داشت. معامله‌گران اغلب شبکه‌هایی را براساس خویشاوندی، دوستی یا انجمن‌های حرفه‌ای تشکیل می‌دادند که به کاهش خطرات مرتبط با تجارت از راه دور کمک می‌کرد (Christian, 2000; Gluhovic, 2024). بازرگانان اغلب زبان‌ها و گویش‌های متعددی را یاد می‌گیرند و آنها را قادر می‌سازد تا در مرزهای فرهنگی با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و مذاکره کنند. این سازگاری زبانی برای تسهیل مبادلات و ایجاد روابط تجاری بسیار مهم بود (Norell et al., 2011).

ازسوی دیگر کاروانسراها به‌عنوان محل استراحت بازرگانان، نقشی حیاتی در تبادل فرهنگی داشتند. کاروانسراهای ایران برای بهره‌برداری از جاده ابریشم حیاتی بودند و زیرساخت‌های لازم را برای بازرگانانی که در مناطق پهناور ایران تردد می‌کردند، فراهم می‌کردند. این کاروانسراها معمولاً سازه‌های مستحکم و بزرگی بودند که هم برای مسافران و هم برای کالاهایشان محل اقامت و انبار می‌کردند. قرارگرفتن استراتژیک در امتداد مسیرهای تجاری کلیدی، به‌ویژه در شهرهایی مانند اصفهان، مشهد و کرمان، امکان تبادل کالا و ایده بین شرق و غرب را فراهم کردند (Frankopan, 2016). از نظر معماری، حیاط‌های مرکزی با اتاق‌هایی برای استراحت و فضاهایی برای حیوانات، که اغلب با نقوش هنری ایرانی تزیین می‌شد، را نشان می‌دادند (Whitfield, 1999). تصویر ۶ یکی از کاروانسراهای تاریخی ایران بر سر راه ابریشم را نشان می‌دهد که سون هدین، سفرنامه‌نویس سوئدی، طی سفرش از ایران از آن عکس گرفته است. این مسافرخانه‌های کنار جاده، فضایی را برای بازرگانان از فرهنگ‌های مختلف فراهم می‌کردند تا بتوانند اخبار را به اشتراک بگذارند، و ایده‌ها را تبادل کنند و گفت‌وگوی بین‌فرهنگی را بیشتر تقویت کنند (Xin & Jingjing, 2018; UNESCO, 2020a, 2020b).

فعل و انفعالاتی که در کاروانسراها انجام می‌شد اغلب به تبادلات فرهنگی در موسیقی، داستان‌سرایی و صنایع دستی منجر می‌شد که به چشم‌انداز فرهنگی غنی جاده ابریشم کمک می‌کرد (Shao, 2023). همچنین مبادلاتی که توسط بازرگانان کاروان تسهیل می‌شد، بر جنبه‌های مختلف هنر

۶. هویت و میراث فرهنگی: کشورهایی که در امتداد جاده ابریشم قرار دارند اغلب پیوندهای تاریخی خود را از طریق جشنواره‌ها، موزه‌ها و تبادلات فرهنگی جشن می‌گیرند. این میراث مشترک حس هویت و تعلق را تقویت می‌کند که امروزه در جوامع طنین‌انداز می‌شود و بر اهمیت حفظ روایات و شیوه‌های فرهنگی تأکید می‌کند.

در آخر میراث ارتباطات فرهنگی و فکری جاده ابریشم تأثیرات ماندگاری را ایجاد کرده است که در جنبه‌های مختلف زندگی مدرن نفوذ می‌کند. جاده ابریشم با تسهیل تبادل ایده‌ها، باورها و بیان هنری، به میراث جهانی غنی و به هم پیوسته کمک کرده است و ارزش تنوع و همکاری در شکل‌دهی دنیای معاصر را به ما یادآوری می‌کند. همان‌طور که چالش‌های امروزی را بررسی می‌کنیم، درس‌های درک و تبادل بین فرهنگی همیشه مرتبط باقی می‌مانند. در پژوهش جاده ابریشم به رویکردهای بین رشته‌ای بیشتر نیاز است. امید است این پژوهش بتواند به عنوان پایه‌ای برای مطالعات آینده عمل کند و انگیزه‌ای برای کاوش دقیق‌تر در مناطق، فرهنگ‌ها یا دوره‌های زمانی خاص تحت تأثیر جاده ابریشم شود.

عدم تعارض منافع

نگارندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافی برای ایشان وجود نداشته است.

علمی را تسهیل کرد. متون در مورد ریاضیات، نجوم و پزشکی در طول مسیر سفر کردند و بر متفکران مناطق مختلف تأثیر گذاشتند. انتقال فلسفه یونان باستان به عصر طلایی اسلامی، که بعدها به اروپا رسید، بر پیوستگی سیستم‌های دانشی که توسط جاده ابریشم پرورش یافته بود، تأکید می‌کند. این میراث فکری همچنان به آموزش مدرن و تحقیقات علمی شکل می‌دهد.

۴. همزمانی فرهنگی: جاده ابریشم دیگ ذوبی از فرهنگ‌ها، زبان‌ها و سنت‌های مختلف بود. روابط متقابل بین مردمان مختلف منجر به یک بستر غنی از ترکیب فرهنگی شد که هنوز هم در هنر، موسیقی و آشپزی مدرن دیده می‌شود. به عنوان مثال، غذاهایی که دارای ادویه‌هایی از آسیا، خاورمیانه و اروپا هستند، منعکس‌کننده مبادلات آشپزی است که در این مسیرهای تجاری آغاز شده است. جشنواره‌ها، آیین‌های مذهبی و سبک‌های هنری امروزه اغلب رگه‌هایی از این ترکیب تاریخی را در خود دارند.

۵. الهام هنری: اشکال و سبک‌های هنری از طریق تعامل فرهنگ‌های مختلف در امتداد جاده ابریشم تکامل یافتند. برای مثال، طرح‌های پیچیده فرش‌های ایرانی، سرامیک‌های چینی و مجسمه‌های هندی نشان‌دهنده ترکیبی از سنت‌های هنری است. هنرمندان معاصر همچنان از این سبک‌های تاریخی الهام می‌گیرند و آثاری خلق می‌کنند که هم با مخاطبان محلی و هم در سطح جهانی طنین‌انداز می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

۱. تجارت و اتصال سرمایه‌گذاری، گسترش همکاری، تبادل فرهنگی و ... در سراسر آسیا، اروپا و آفریقا است.
۲. Seidenstraße

۱. ابتکار کمربند و جاده (BRI) Belt and Road Initiative که توسط چین در سال ۲۰۱۳ راه‌اندازی شد، یک استراتژی توسعه جهانی است که هدف آن ایجاد یک جاده ابریشم مدرن است. این طرح با الهام از جاده ابریشم به دنبال تقویت

فهرست منابع

- ایسنا، وبگاه خبرگزاری دانشجویان ایران. (۱۳۹۲). جاده ابریشم هنوز در گرمسار زنده است. بازیابی‌شده در ۱۴۰۲/۸/۲۶. <https://www.isna.ir/news/92120502872/>
- باستانی‌راد، حسن. (۱۳۹۷). نقش فرهنگ و زربفت ایرانی در نام‌گذاری جاده ابریشم. *مطالعات تاریخ فرهنگی*، ۱۰(۳۸)، ۵۱-۲۵. https://www.chistorys.ir/article_205376.html
- ترابی فارسانی، ندا؛ طغرای، محمدتقی؛ دانشور وثوقی، مریم و رجایی، محمدعلی. (۱۴۰۲). جاده ابریشم فرصتی نوین برای رونق گردشگری ایران. *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۵(۳)، ۷۸-۱۰۹. https://journals.iau.ir/article_703841.html
- Brown, M. S., & O'Brien, D. (2024). The silk roads and shared heritage in Europe: Beyond 'China to Rome'. *China Information*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0920203X241281989>
- Chang, H.-K. (2023). Cultural interaction along the Silk Road. In H. K. Chang (Ed.), *Mapping Civilizations Across Eurasia* (pp. 119-134). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-7641-6_8
- Christian, D. (2000). Silk Roads or steppe roads? *The Silk Roads*
- in world history. *Journal of World History*, 11(1), 1-26. <https://doi.org/10.1353/jwh.2000.0004>
- Chu, B. B. (2022). The historical significance of the Silk Road. *The Value of Digital Technologies in the Study of the History of Uzbekistan*, 1(1), 410-412. <https://doi.org/10.47689/v1i01.13669>
- Frankopan, P. (2016). *The Silk Roads: A new history of the world*. Alfred A. Knopf.
- Gluhovic, M. (2024). *Thinking through the Silk Road: Cross-cultural exchanges and mobilities*. Retrieved October 19, 2024, from <https://eutopia-university.eu/connected-community/silk-road>
- Hansen, V. (2012). *The Silk Road: A new history*. Oxford University Press. https://books.google.com/books/about/The_Silk_Road.html?id=FDdRDAQAQBAJ
- Islam, M. N. (2019). Silk Road to belt road: meeting the culture. In M. Nazrul Islam (Ed.), *Silk Road to belt road: Reinventing the Past and Shaping the Future* (pp. 3-22). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-13-2998-2_1

- Liu, X. (2010). *The Silk Road in world history*. Oxford University Press. https://books.google.com/books/about/The_Silk_Road_in_World_History.html?id=FJ8RDAAAQBAJ
- Liu, X. (2011). A Silk Road legacy: The spread of Buddhism and Islam. *Journal of World History*, 22(1), 55-81. <https://doi.org/10.1353/jwh.2011.0021>
- Nodirjon, K. (2024). Comparative analysis of the Silk Road historiography. *Science and Innovation*, 3(Special Issue 34), 22-32. <https://cyberleninka.ru/article/n/comparative-analysis-of-the-silk-road-historiography>
- Norell, M., Leidy, D. P., & Ross, L. (2011). *Traveling the Silk Road: ancient pathway to the Modern World*. Union Square & Co.
- Piacentini Fiorani, V. (2020). The Silk Route and its reflection on knowledge: Syncretism and images in painting and architectonic forms in middle-inner Asia: A paradigm beyond space and time 13th - 15th centuries AD. *Istituto Lombardo (Rend. Lettere)*, 152, 329-394. <https://doi.org/10.4081/let.2018.572>
- Richthofen, F. V. (1877). *China: Ergebnisse eigener Reisen, und darauf gegründeter Studien* (Vol. 1). Verlag von Dietrich Reimer. <https://books.google.com/books/about/China.html?id=PvQ-AMGnGmgC>
- Shao, W. (2023). Reflections on the visual language expression in the cultural communication of the Silk Road. *Lecture Notes on Language and Literature*, 6(4), 38-45. <https://doi.org/10.23977/langl.2023.060407>
- Song, M. (2023). The research on Jades: Artistic exchanges between East Asia and Central Asia along the Silk Road during the Western Liao Dynasty. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 24, 704-709. <https://doi.org/10.54097/a33bgn86>
- UNESCO. (2020a). *Training handbook for Silk Road heritage guides*. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374500>
- UNESCO. (2020b). *The Silk Roads: dialogue, diversity and development*. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373496>
- Wang, Ch. (2016). *Cross-culture diffusion issues under the concept of "The Belt and Road"*. DEStech Transactions on Economics, Business and Management. <https://doi.org/10.12783/DTEM/ICEME-EBM2016/4135>
- Wang, G., Chen, Q., Yang, Y., Duan, Y., & Yang, Y. (2022). Exchanges of economic plants along the land silk road. *BMC Plant Biology*, 22, 619. <https://doi.org/10.1186/s12870-022-04022-9>
- Whitfield, S. (1999). *Life along the Silk Road*. University of California Press. https://books.google.com/books/about/Life_Along_the_Silk_Road.html?id=uauW9cvqKGYC
- Whitfield, S. (2023). *The Silk Roads*. Chinese Studies. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199920082-0215>
- Winter, T. (2022). *The Silk Road: connecting histories and futures*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197605059.001.0001>
- Xin, N., & Jingjing, L. (2018). History of the Silk Road. *Chronos*, 36, 167-195. <https://doi.org/10.31377/CHR.V36I0.86>

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Tourism of Culture journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله
خضری، سپیده و زندیه، مهدی. (۱۴۰۳). رشته‌های فرهنگ (نقش جاده ابریشم در تبادلات بین فرهنگی). گردشگری فرهنگ، ۵(۱۸)، ۲۶-۳۵.

DOI: 10.22034/toc.2024.485449.1171

URL: https://www.toc-sj.com/article_209724.html

